

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yirmeyah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5570 [1809/1810]

7X

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9844

ירמיה לא הכה

לא (א) בעת ההיא נאם יהוה אלהים לכל משפחות ישראל והמה יהוה לי לעם: (ב) כה אמר יהוה מצא חן בכדבר עם שרירי הרב הלוך להרגיעו ישראל: (ג) מרחוק יהוה נראה לי ואהבת עולם אהבתך על-כן משכתך חסד: (ד) עוד אבנך ונבנית פתולת ישראל עוד העדי תפיד ויצאת במחול משחקים: (ה) עוד הטעו כרמים בהרי שמרון נטעו נטעים וחללו: (ו) כי ישיום קראו נצרים בהר אפרים קימו ונעלה ציון אל-יהוה אלהינו: (ז) בירכה אמר יהוה רגו ליעקב שמחה וצחה בראש הגוים

השמיני

ר ש י

לא (ב) מלחן • בעיני דור המדבר: שרירי חרב • יוצרים והעמלקי והכנעני • הלוך להרגיעו ישראל • צהולכם לנהל ארץ רנועם: (ג) מרחוק • צכות אבות: גראה לי • חני הנצוח ואמר לי להמור לכנסת ישראל אהבת עולם אהבתך: (ד) עוד אבנך ונבנית בנינים שנים היו לך על ידי אדם לכך חרבו עוד אבנך חני בעממי בנין שלישי ונבנית לעול: העדי • תתקטטי: (ה) וחללו • בשגס הרביעית יחללו את פרים לפדותו בכסף: (ו) נוצרים נופים בראשי מגדלים גבוהים להביא קול נשמע למרחוק ל"ח נוצרים כמו גונר חסד לחלפים (שנות ג"ד) לשון שמירה כגומר יש יום שיקרחו חותם ששמו התורה וכת"י ארי אית אריכות וזויה יסגי טובא דעתיד לזיתו ללדיקים דנטרו אוריתו מלקדוין: (ז) ונהלו בראש הגוים • צמגלות גבוהי כדי שישמעו למרחוק

מכלל יומי

דיווחלם באחרית • ואמר על תלה • לפי שהיא גבוהה מכל ארץ ישראל, והיא גבוהה, וכן (יהושע י"א) העומדת על תלם, ואותו תרגם יונתן: תיקפי חן • וארמון • שרשו ארם, ואפשר שיהיה משרש רום, ומענינו ולפי שהוא בנין גבוהה נקרא כן • על משפטו • ענין החן והתכונה • (יט) והכבדתי • פירושו, שיתקיים להם ימון רב וכבוד • ולא יצער • ענין מיעוט • ונפירושו והכבדתי • כמו והרבותים, כלומר יהיו כבוד, וכן (איוב י"ד) הבח בני ולאי דע • ולא יצער • כלומר ולא ימעטו, וכן (שם) ויצערו ולא יצין למו • (כ) אדירון • מלכו, וכן אמר: ומטו • ערב אח לכו • כלומר מי הוא זה, אשר הטוב את לבו, והכשירו לנגשת אליו ולא הקרבתיו • (כג) הגה סערת ה' • זאת הפרשה כתורה למעלה (כ"ג) ויש ביניהם שינוי מעט, כי למעלה וסער ברו', וזאת סער בלתי', ולמעלה מתחולל, וזאת מתגורר, למעלה אף ה', וזאת חרון אף ה', למעלה מתגורר בה בינה, וזאת מתכווץ בה לבד • מתגורר • ענין חמיה ודירה, ויש לפרשו ענין אסיפה, וכן תרגם יונתן: מתכנס • ואמר בו המורה שנים בתריליטני, והאמר (מלכים י"ט) אשר אני מתגורר עמה, שהוא לשון דירה, כך פירש בשרש גור • ונשרש גרר פירושו ענין כריתה:

לא (ב) הלוך • מקור במקום עבד, כמו ילדה ועובד, כמו ועונה, כן הלוך עינו כמו הלך

ירמיה לא

השמיעו הללו ואמרו הושע יהוה את-עמך את שארית ישראל
 (ח) הנני מכיא אותם מארץ צפון וקבצתים מירכתי-ארץ קסין
 בסגולתא בם עור ופסח הרה ויולדה יחדו קהל גדול ישובו הנה
 (ט) בככי יכאו ובתחנונים אובלים אוליכם אל-נחלי מים בדרך
 ישר לא יכשלו בה כיהייתי לישראל לאב ואפרים בכרי הוא
 (י) שמיעו דברי-הוה גוים והגידו באיים ממרחק ואמרו מזרה
 ישראל יקבצנו ושמרו כרעה עדרו: (יא) כי-פרדה יהוה את-יעקב
 וגאלו מיד חזק מכפני: (יב) ובאו ורגנו במרום-ציון ונהרו אל-טוב
 יהוה על-דגן ועל-תירוש ועל-יצהר ועל-בני-צאן ובקר והיתה
 נפשם כגן ריה ולא-יוסיפו לראכה עוד: (יג) אז תשמח בתולה
 במחול ובחורים וזקנים יחדו והפכתי אבלם לששון ונחמתים
 ושמחתים מיגונם: (יד) ורוחי נפש הכה ים דשן ועמי את-טובי
 ישבעו נאם-יהוה:

כה (טו)

ר ש י

למרחוק: (ח) צם עורופסה • אפילו הנחשלים שנהם לא אמאם
 (ט) צככי יכאו • על ידי תפלה ותשובה: (י) מזרה • ספריינ"ט בלע"ן
 (ספרחנ"ט Separant. כל"א דער טרענער אבזונדרר): (יב) ונהרו יחסן

כמו

מכלל יופי

הלך, כלומר האל הלך לפניהם במדבר, להמציא לו מרגוע, כמו שאמר (במדבר
 י') לתור להם מטחה • ואמר ישראל אשר להרגיעו לתוספות ביאור, כי כבר זכר עם, וידוע
 הוא, כי אותו עם אמלא סן במדבר הוא ישראל • [ויחכן לפרש במדבר כמוהמדבר הייח
 לישראל • ופירושו, העם אשר היה במדבר במקום שמש ומרוב, כעיס וכדיס נגלות, מלא סן
 בעיני ה', זה העם הנשאר מחרב האויבים, והלך להרגיע ולנאו, להיותו ישרא חבל כחלתו.]
 להרגיעו • ענין המנוסה וההשקט • (ג) משכתיך • תחסר הני"ת נחסד • או פירושו,
 מושכת אלך חסד • (ד) במחול משחקים • נשקל מעו, לא שנשתנה בסמיכות, ואמא
 שהוא מנחי העי"ן • (ה) חטעי • נדגש הטי"ת • נטעו • עבר במקום עמיד • (ו) נוצרים
 ענין שמירה, והם הנזפים שעומדים במגדל, ופירושו, הנזפים והשימרים יקראו: קו
 ונעלה ציון! ויום פירושו, עת זמן, כמו (ישעיה"א) ביום ההוא שרש ישי, ביום הטוב
 כל זכור (במדבר ט') • (ז) כי כה אמר ה', רנו ליעקב שמחה • כאלו אמר: כי
 אמר ה', ליעקב רנו שמחה, ופירושו, בשמחה, וכמוהו המוקדם מאוחר (ישקאל ל"ט)
 מקום שם קבר, כמו מקום קבר שם, כל רבים עמוס (תהלים פ"ט) כמו כל עמוס רבים
 והדימוס להם • וצהלו בראש הגוים • כתרנומו, ודפו נריש גלי לעיני עממיא, ענין שמחה
 (ח) מירכתי ארץ • ארץ בקמן בסגולתא, והוא אסד מארבעה עשר שהם קמנין בוק
 ובסגולתא

תרגום אישכנזי קכו

פריידע צו, פראהלאַקקעט איבער דאָן הויפט דער פֿעלקער! לאַסט ערטענען,
 לאַבלידער ערטענען, שפרעכט: הילף, עוויגער! דיינעם פֿאַלקע, דעם איבער-
 רעסט ישראל'ס! [ח] איך ברינגע זיא אויס דעם פֿערנען נאָרדען, זאַממע זיא
 פֿאַן דער ערדע ענדען; זעלבסט בלינדע אונד לאַהמע, שוואַנגערע אונד געבעהרע-
 רינען אונטער איהנען, אַללע זאָללען זיא אין גראַסער פֿערוואַמלונג היהער צוריק-
 קעהרען. [ט] מיט פֿריידענטרעהנען ווערדען זיא הערציהען, מיט גנאָדע ווילל
 איך זיא לייטען, נאָך וואַססערבעכען זיא לייטען, אויף געראַדעם וועגע, דאַס זיא
 ניכט שטרויכעלן; דען איך בין ישראל איין פֿאַטער, אפרים איזט מיין ערשטגע-
 באָרנער. — [י] הערעט, פֿעלקער! דאָן וואָרט גאַטטעס; פֿערקינדעט עס
 אין פֿערנען אינוועלן, אונד שפרעכט: דער ישראל צערשטרייעטע, זאַממעלט עס
 ווידער, אונד בעוואַכט עס, וויא איין הירט זיינע העערדע. [יא] דען דער עוויגע
 ערלעזט יעקב, כעפֿרייעט עס פֿאַן מעכטיגערן. [יב] זיא קאַממען יויכצען אויף
 ציין'ס העהע, שטרעהמען דעם גוטע גאַטטעס הינצו, צו קאָרן אונד כאַסט אונד
 עהל, צויונגען שאַפֿען אונד רינדערן. זיא גלייכען איינעם געווסערטען גאַרטען,
 קיינע זאָרנע קוועהלט זיא מעהר. [יג] דאָן ווערדען יונגפֿרויען זיך אים טאַנצע,
 יונגלינגע אינד ברויזע געמיינשאַפֿטליך פֿרייען; איהרע טרויער ווילל איך אין וואַננע
 פֿערוואַנדעלן, ווילל זיא טרעסטען, נאָך ערליטטענען שאַערצע זיא ערפֿרייען.
 [יד] מיט וועגען זעטטיגע איך דיא פריסטער, מיין פֿאַלק זאָלל דעס גוטען געניס
 סען, שפריכט דער עוויגע. —

[טו] זא

באור

ומדוה בראש גוים, תרגם יונתן ברישגלי לעיני כל עממיא. או פירוש, צהלו ושחיו על ישרא
 שהם ראש גוים, וכך תרגמתי. השמיעו הללו ואמרו הושע וכו', השמיעו רנה ותהלה לאמר:
 כמו שהשמענו בארת הנאולה, כן הושע עוד את עמך שארית ישראל. ויהי' מלת הושע ציווי
 (ולא כמו שפירשו המבאר בהפטרס לזון עבר). ולאמר זה על תחלת הנאולה בבוא קוב הבאורה
 כי פקד ה' את עמו, ירוכו ויתפללו הושע וכו'. (ח) מארץ צפון, כי רוב הגלות בצפון.
 עוד ופסחוכו', כל כך יצאו בנחת והשקט, שאפילו עור פסח והרה ויולדת, יצאו עמהם
 בלי כשלון, כמו שאמר בפסוק הנא: אוליכס בדרך ישר לא יכשל בה. (ט) בככי יצאו,
 בככי של שמחה, ובתחנונים, ענין תהלה וחניכה, כמו לבלתי היות להם תחנה מאת ה'
 אליהו: ואפרים בכורי, וזכר אפרים, כי רוב ישראל, והם עשרת השבטים היו במלכות
 אפרים תהלה כשנתלקה המלכות, ואחר כן נקרא בשם אפרים (רד"ק), (י) מזרה ישראל,
 מי מזרה והפיץ את ישראל בארצות, הוא יקנצט, וישערהו כרועה השומר את עדו. ואמר
 זאת לגוים ולחיים ומררק, למען ידעו כי לא בכחם הלך ישראל לגולה, כי אם ברצון האל,
 ובעל כרחם יקנצט ויוציאם מראותם, וזה שאמר בפסוק של אחריו: כי פדה ה' את יעקבוכו'.
 כלומר אך לה' הגאולה והתשועה. (יב) ובאו, אז כשנתקנצט ויגאלו יוצאי רננו במרום
 ציון, תרגם יונתן כטיד בית מקדשא דתבני בניין. ונהרו, ויאספי לבוא במרובה כמי נהר,
 כמו ונהרו אליו גוים. אל טובו, היא ארץ ישראל, המזכחת גדנן תירוש יצהרוכו'. כגן
 רוה, כגן משקה, לראבה, לדאוג ולהענב, והוא מקור נת ספת ה'א. (יד) ורויחי
 וכו', שתשוב עבודת בית המקדש במקומה, וישבעו הכהנים מדגן הקרבנות, וגם עמי ישבעו
 טוב

ישראל
 קמן
 הנה
 בדרך
 הוא
 מזרה
 יעקב
 לטוב
 והיתה
 בתולה
 חמתיים
 חטומי
 חמחם
 ט בלע
 רוי הסט
 (במדב
 ס, וידע
 דבר היי
 ז, ונח
 כחלתו
 אז פירוט
 ת, ואמ
 נוצרים
 יאו: קו
 ביום הס
 יאמר: כ
 זקאל לט
 מים רב
 גכין שמ
 קמכין נק

תרגום אשכנזי

[טו] וְאֵן שְׁפָרִיכְט דער עוויגע: איינע שטיממע ווירד צו רמה געהערט, איינע קלאַגענדע ביטטער וויינענדע שטיממע; רחל בעוויינט איהרע קינדער, איזט איהר רענטוועגען אונטרעסטליך, דען ויא ווינר ניכט מעהר. [טז] אָבער דער עוויגע שפּריכט: האַרְלִיט אײן מיט דײַנער קלאַגענדע שטיממע, לאַס דײַנע אויגען ניכט טהרענען, דען דײַנע טוגענד פֿינדעט בעלאַהנונג, שפּריכט דער עוויגע, — ויא קעהרען צוריק אויס דעם פֿינדעם לאַנד. [יז] דײַנע צוקונפֿט איזט האַפֿפֿונגס פֿאַלל, שפּריכט דער עוויגע, דײַנע קינדער קעהרען נאָך איהרען גרענצען צוריק. — [יח] אײך הערע שאַן אפרים רײעפֿאַלל יאַממען: „דוא האַסט מיך געציכטיגט, אונד אײך, פֿאַרהײן אײן אונגעלעהריגעס קאַלב, האַבע צוכט אַנגענאַממען. אַ ברײגע מיך צוריק, אײך פֿאַלגע גערן, דען דוא ביזט דער עוויגע, מיין גאַטט!“ [יט] דען אײן מיך געקעהרט, עמפֿינדע אײך רײע, נאָך מײנער בעסערן אײנויכט, שלאַגע אײך מיך אויף דיא היפֿטע, שטעהע בעשעמט אונד עררע טהענד דא, טראַגע דיא שטאַך מײנער ויגענד. — [כ] איזט דען אפרים מיין האַלדער זאַהן? מיין ליבלינגסקינד? דאַס וואַ אַפֿט אײך פֿאַן איהם רעדע, אײך מיך ווינער גערן אימבער טעהר עראינגערע? מיין אינגערסטעס גערעטה אײן בעווענונג

ב א ו ר

טוב, וירבו בתרומה ומעשרות לכהנים ולויים. (טו) קול ברמה נשמע, רמה היא עיר צחלקן של בנימן, קרוב לקבר רחל, כנראה בשמואל א' (י', ב'), וזניהם סמוכים להר תבור אצל ירושלים. וכשהגלה נבוכד נכר את ישראל העבדוה דרך זה, וגם כשהניח את העיר במצור חטו סיל החויבים במקום זה חבל קבורת רחל ועוד שאר נרות הנאות לישראל מאויביהם היו סביבות זה המקום. וזה עורר את רוח המליץ הקדוש לדמות ולבזיר כאלו קמה רחל וקברה לבכות על בניה, ותמאן להנחם כי איננו, והקדוש ברוך הוא השיב לה דברי תחנונים, מכעי קולך מבכי וכו', כיום כבר לפע להך ותקוה לאחריתך ושבו בנים לגבולם. כי איננו, אומר לשון יקר? על כל אחד מבניה, רצוני לומר על שבע בנימן ואפרים ומנשה. ומהרי"א פירש מבכה על בניה, על יוסף ובנימן שגלו בשתי המלכויות, ואיננו, היא יוסף שנכלה עם עשרת השבטים, ולא נשמע ממנו דבר, כי לא שב עוד לארצו, אף בשוכ ישראל מנולת בבל. (יו) לפעולתך, לנדקתך, למעשים טובים שהיו לך בחיך, וירד"ק מפרש לפעולת בניך. שסבלו הנולות כמה שני, ולא שכחו את שמי, ולא שכחו את בריתי. ודברי אנדה בזה רבים הם. (יז) לאחריתך, לאחרית בניך, כמו לאחריתך בחרב חפול (יחזקאל ס"ג). או פירושו כמו אחרית ותקוה, וכן תרגמתי. (יח, יט) שמוע וכו', גם זה נחמה לרחל, שעתידים בניה לשוכ ולהיטע דרכיהם, ואמר: שמעתי אפרים מתנודד ומקוקן לאומר: יסרתני אלהים שנים רבות בגלות, ואיסר, וקבלתי יוסר, כעגל לא למד, כש עגל אשר לא לומד למשך בעול, וזריך לכהנהו על ידי הכאה, כן סבלתי יס רים ולמדתי לשוכ אליך, לכן השיבני ואשיב, כי אחריו שובי בחמתי, נתחרטתי על חטאתי אשר עשית בתחלה, ואחרי הודעי, אחרי שנדעתי בעצמי וחשנתי מעשים רעים שעשיתי, ספקתי על ירך, לשון חרטה, כאשר תמתחרט ומנשער על מעשיו מכה בכפו על ירכו או על מצחו לחמור: מה עשיתי! ואפשר לפרש הודעי, לשון וידע בהם אנכי סכות, כלומר אחרי שהוכתי על עוני, ספקתי על ירך להתחרט על שניוני, וכשתי ונכלמתי על חרפת בעורי. (כ) הבן וכו', הם דברי הקדוש ברוך הוא, רצוני לומר אפרים מתנודד ומתחרט על חטאיו, ויחן לב לשוכ, ואני גם לבי כרפך עליו וכמרו רחמי על ברותיו; ואמר בששין שחלה על דרך מלינה, וכי הוא בן יקר לי? אם ילד שעשועים הוא לי, כי מרי דברו

בכי ת
איננו
יש ש
לאה
אפרים
אתה
על-יה
לי אפר
כמו זה
אישתמו
לשוב מה
רהל מב
על שהע
עולם
אני הכ
בשכילי
לה סימ
סניגורי
קווסלי
ציסורין
(בל"א)
(שופט)
על תוע
premi.
על הטח
וכסולת
ישח את
שיבאו לא
כמו (מ)

ירמיה לא

קבו

(טו) כהו אָמַר יְהוָה קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי
 בְּכִי תַמְרוּרִים רָחַל מִבְּכָה עַל-בְּנֵיהָ מֵאַנְהָ לְהִנָּחֵם עַל-בְּנֵיהָ כִּי
 אָנֹכִי: (טו) כהו אָמַר יְהוָה מִנְעִי קוֹלִי מִבְּכִי וְעֵינַי מִדְּמָעָה כִּי
 יֵשׁ שֹׁכֵר לִפְעֻלָּתָהּ נֹאס־יְהוָה וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אֲוִיב: (יז) וַיִּשְׁתַּקֵּה
 לְאַחֲרֵיהֶם נֹאס־יְהוָה וְשָׁבוּ בָנִים לְגִבּוֹלָם: (יח) שְׁמוּעַ שְׁמִיעָתִי
 אֶפְרַיִם מִתְּנוּדֵי יִסְרָהֵל וְאוֹסֵר כְּעַגְלָל לֹא לֵאמֹר הִשִּׁיבֵנִי וְאִשׁוּבָה כִּי
 אֵתָהּ יְהוָה אֱלֹהֵי: (יט) כִּי-אַחֲרֵי שׁוּבֵי נַחְמָתִי וְאַחֲרֵי הַדְרָעִי סָפַקְתִּי
 עַל-יָרֵךְ בִּשְׁתִּי וְגַם-נִכְלַמְתִּי כִּי נִשְׁאַתִּי חֲרַפְתָּ נְעוּרָי: (כ) הֲבֵן יִקִּיר
 לִי אֶפְרַיִם אִם יֵלֵךְ שַׁעֲשׂוּעִים כִּי-מִדֵּי דְבָרֵי בֹן זָכָר אֶזְפְּרָנִי עוֹד עַל-

קו

ר ש י

כמו נהר: (יד) דָּסֵן • שִׁמּוֹן: (טו) קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע • קוֹל בְּרוֹם עֲלֵמָה
 אִישְׁתַּמְעָה צִית יִסְרָאֵל דְּכִן עַל יִרְמְיָהוּ כְּבִיחַ כִּד שִׁלַּח יִתִּים נְבוּזַרְדַּנִּן מִרְמַתֵּיהֶם
 לְשׁוּבַת מִאֲחֵרֵי הַגּוֹלִי' חַל גְּדֻלְיָהוּ בֶן אַחִיקָם כְּמוֹ שְׁאוּר בְּסֵפֶר זֶה (לְקִיּוֹן ל"ט):
 רַחֵל מְנַכְסָה עַל צְבִיָּה • מִדְרַשׁ אֲגִידָה אָמַר שֶׁלְכָזוֹ אֲצוּת וְאֲמוּסוֹת לְפִיּוֹם אֶת הַקֶּבֶ"ס
 עַל שֶׁהַעֲמוּד מִנְשֵׂה דְמוּת צְבִיָּה וְלֹא נִתְפָּיִים נִכְנְסָה רַחֵל אֲמִירָה לְפָנָיו רְבוּנוֹ שֶׁל
 עוֹלָם רַחֲמֵי מִי מִרְוּצִים רַחֲמִיךָ אִו רַחֲמֵי צֶמֶר וְדָם הוּא רַחֲמִיךָ מִרְוּצִים וְהֵלֵךְ
 אֲנִי הַכְנַסְתִּי נְרָתִי צַחֲוֹךְ צִיתִי שְׁכַל עֲצוּדָה שְׁעֵבֵד יַעֲקֹב אֶת אֲבָא לֹא עֲבָד אֲלֵךְ
 צְבִיָּה וְכַצְבִּיתִי לִיכְנַס לְחוֹפֵה הַכְנִיסוּ אֶת אֲמוּתִי לֹא דִי שֶׁשְׁתַּקְתִּי אֲלֵךְ שְׁמִסְרַתִּי
 לֹא סִימְנֵי אֶף אֶתָּה אִם הַכְנִיסוּ צִיךְ נְרָתֶךָ צְבִיָּתֶךָ שְׁחֹק לְהַס אָמַר לֹה יִפֶּה לְמִדַּת
 סִיגִירִיחַ יֵשׁ שָׂכָר לְפַעוּלָתֶךָ וְלִנְדַקְתֶּךָ שְׁמִסְרַת סִימְנֶךָ לְאַחֲוֶתֶךָ: (יח) מִתְּנוּדֵי
 קוֹמִסְלִיכֵי"ט צִלְע"ז (עֵיין לְעִיל ח' ו') לְשׁוֹן מִי יִנּוּד לֶךְ (לְעִיל י"ט) יִסְרָתֵנִי,
 צִיבֹרֶךְ אֶתָּה הַקֶּבֶ"ס: כְּעַגְלָל נֹא לֹמֵד, פּוֹשׁ אֲגוּוִילֹנִי"ץ צִלְע"ז. *Fus aiguillones.*
 (צִלְע"ה מִיט דַּעַס שְׁטֹאכֵל גּוּועֶהֲנֵט, עֵיין שׁוֹפְטִים ג' ל"א) לְשׁוֹן מִלְמַד הַצֶּבֶר
 (שׁוֹפְטִים ד') הֵייתִי צַחֲלָה לֶכֶךְ חֲטָאתִי לֶךְ: (יט) נִיחַמְתִּי אֲנִי מִתְּחַרַּע
 עַל חוֹעֲבוֹתִי: הוֹדַעִי • שֶׁהַצְּבוּנָתִי צַעֲמִי שְׁמַעֲלָתִי, אֶפְרַיִמוֹ"י צִלְע"ז,
 Apprenui. (מ"ג צִלְע"ה עֲרַפְאֶהֲרוּגָה), חֲרַפְתָּ נְעוּרֵי סִיכּוּלִים אֲוִיבֵי לְחַרְפְּנִי
 עַל חֲטָאת נְעוּרֵי: (כ) הֲבֵן יִקִּיר לִי אֶפְרַיִם • הֵן דְּצִרֵי שְׁכִינָה כְּלוּמַר הוּא

מתנוודד

מכלל יופי

ונסולתא. (ט) בבכי יבאני יש צבי של שמחה, כמו (צראשית כ"ט) וישק יעקב לרחל,
 וישא את קולו ויבך, ויבך על טאריני עיד (סס מ"ו), והדומים ל"ס, כן בכי זה מרוב שמחה
 שיבוא לארבע יבשו, כי כחמה שנים יש שגלו ממנה. ובהחנונים אובילם. ענין חמלה ורחמים,
 כמו (מלאכי) סלו כא פני אל ויסקנו, לבלתי היות נהם תמנה (יהושע י"א), היתה תמנה
 מאת

ירמיה לא

פן המו מעי לו רחם ארחמנו גאם יהוה: (כא) הציבי לך צינים
שמי לך תמרורים שרתי לבך למסלה דרך הלכתי הלכת ק' שובי
בתולת ישראל שבי אל עברך אלה: (כב) עדמתי התחמקין תפת
השיבבה פירא יהוה חרשה בארץ נקבה הסובב גבר: (כג)
כודאמר יהוה צבאות אלהי ישראל עוד יאמרו אתה דבר יהוה
בארץ

ר ש י

מתנודד ואני לבי נהפך עלי לרחם ש' וז' בנו יקירו • הוא כמו שאין לו אלא כן
אחד שהוא עושה לו כל רצונו שעושים • איש צנוי ומי"ן בלע"ז (ביארתו בישיע'
ס"ו י"ג) • מדי דברי צו • בכל עת שאני מדבר צו ומדרש ויקרא רבה די דיבורי
שנתי צו שלמדתי הורתי לרחם עליו: (כא) הציבי לך צינים • סימנים
בדרכי חבותיך הטובים: תמרורים • תמרים קטנים נטועים לסימן בדרך ופשוטו
של מקרא עשי סימנים לרעה הדרך שהלכת בה מארץ ישראל לבבל שתחזרי באותו
דרך כלומר כי וודחי תשובו משם: דרך הלכתי • הלכתי כתיב וכל מקום
שהלכת הלכתי אני עמך ויונתן תירגם שימי לך תמרורי' התפלל צמר נפשך:
(כב) תתחמקין • תסתרי ממי שאת בוש לשוב אלי מפני דרכך הנה חדשה
בבראת בארץ שהנקבה תחזיר אחר הזכר לנקשו שישאנה לשון והסובבה בעיר
אנקשה וגומר ומשם רבי יהודה הדרשן שזעתי נקבה מסובב להיות גבר אני
כתתיך כבת הנוטלת עיסור נכסים שזעה אומות משזעים סוף שתטלי הכל כן
זכר

טבלל יופי

מאח ה' אלינו (עורא ט'), ענין חמלה ורחמים • ובצדאים ובתחנינים, אף על פי שפירוש
קרוב לענין חמלה, פירוש קרוב לענין מתנה • אל גחלי מים • כמו על גחלי מים, כמו
(שמואל י"ז) ויד את הפלשתים אל מצוי, כמו על מצוי, אל ההרים לא אכל (יחזקאל ט"ו)
כמו על, והדומים להם • (יב) ונהרו • ענינו ענין מריבה אל החפץ, וכן (ישעיה ב')
ונהרו אליו כל הגוים • לדאבה • מקור, ופ"א הפיעל בפתח, בשקל לאהבה את ה' אלהיך
(דברים ל'), וענינו העכנון והדאבה • (יג) או השמח בחולה • רונה לומר כל בחולה
ובחולה • מייגונם • הו"ד היא נסה • (יד) ורוחי • הטעם מלרע בתי"ו • (טו) ברמה •
פירוש בגבעה רמה להשמיע הקול למרחוק • בכי תמרורים • שבוכה במרידות לב, על דרך
שמרר בכי (ישעיה ט"ז), וזכו אליך צמר נפש (יחזקאל כ"ז) • רהל מבכה • יבא הפועל
מפיעל המנוח לרוב הכבי • להנחם • ענין תנחומין, מבנין נפעל • כי איגנו • פירוש העם •
(טז) לפעלחך • לפעולת בניך שפבלו הנלות כמה שנים, ולא שכתו את שמי, ולא עברו על
בריתי, וכן יש תקוה לאחרייתך, לאחריית בניך • (יח) מהגורד • ענין הכעס והטלטול,
כלומר מספר קירותי ביט לבין עמנו • לא למד • ענין הלמוד וההרגל • (יט) כי אחרי
שובי • פירוש, אחרי ששנתי מעוונתי, ויש מפרשים ענין מרד • ואחרי הודעי • פירוש
אחרי שהכרתי בעממי, והכרתי המעשים הרעים שעשיתי, נחמתי בי, וספקתי על ידך,
וענינו הכאה על ידך • [יחזקאל לפרש הודעי, כמו ויודע גם את אכשי סכות, ענין שברויסורין,
והשעם אחרי שנאכרתי ונתיסרתי בגלות ספקתי על ידך, ונתפרעתי מעוונתי] וגם נבלמתי •
הכלימה

בעוועגן
[כא]
שפורה
ווידער
[כב]
דער עו
[כג]
דברי ב
בדבריו
יהמו
שיעש
עריהם
וחקיקו
אמר ר
ויתמר
תרגמה
רצונו
לשוב
הנקבה
ה' אות
שיצרת
אתה

תרגום אשכנזי קבט

בעוועגונג ; ערבארמען , ערבארמען ווילל איך מיך ווינער , שפריכט דער עוויגע .

[כא] שטעללע דיר וועגווינער אויף , מאַכע דיר מערקמאַלע , גיב אויף דיא שפּוהר דעם וועגעס אַכט , אויף וועלכעם דוא הינגעגאַנגען ביזט , אונד קאַממע ווידער צוריק , יונגפרייאליכעם ישראל ! קאַממע אין דיוע דייגע שטערטע צוריק .
[כב] וויא לאַנגע ווילסט דוא דרך פֿערבערגען , דוא ווילדע טאַכטער ? — וויססע , דער עוויגע שאַפֿט איין נייעס אים לאַנדע ; דאַ ווייב בעווירכט זיך אים דען מאַן . —
[כג] זאָ שפּריכט דער עוויגע צכאוח , דער גאַטט ישראל'ס , איינסט ווירד מאַן ווידער

ב א ו ר

דבריו , בכלעת אדבר ממנו , אספין לזכרהו עוד ? כאדם האוהב את בנו , וימצא עונג בדברו ממנו . על כן המו מעי עליו , יען כי אהבתי גברה אליו ואנכי אזכרהו תמיד , לכן יהמו מעי על כרותיו , ורחם ארחמנו . (כא) הציבי , אמר דרך נחמה להולכי גולה , שיעשו להם סימנים , וישמולבס על הדרך אשר ילכו בה לבבל , למען יכירו איתו באונס אל עריהם , כי אס יאזבו . ציונים , סימנים , על ידי הקמת גלי אבנים , או עשיית צוירט וחקיקות בקרקע ובעצים אשר על הדרך , וכן נמצא בלשון הנמרא ציון המערה . המרורים , אמר רד"ק : כפל ענין במלות זכות , כי תמרורים כמו ציונים , כי הוא לשון גובה , כמו ויתמרמרו אליו , ר"ל גלים גבוהים . ורש"י פירש תמרים קטנים כטועים לסימן בדרך . ואנכי תרגמתי לפי הענין . (כב) החחמקין , תסתמרי ותחבאי (כמו חמק עבר , חמוקי ירכיך) רטנו לומר את בת האובנה , שסרת בתולה מאחרו איך , למה תבואי עתה בכחמך על מעשיך , לאיב אליו ? הלא ברא ה' חדשות , נקבה תסובב גבר , ר"ל דרך העולם הזכרים חוזרים אחרי הנקבה , ועתה הנקבה תסובב ותחזור אחר הזכר . ומשל הוא לישראל , בתולה אהב ובקש ה' אותם , בזכות אבותם , ולקח אותם לו לעם , ועתה יברא חדשה , שישאל יבק אחריו ה' , ויטרו לאיב אליו , כאמור למעלה (פסוק י"ח) השיכני ואשונה , כי אתה תלחי . (כג) בה אמר ה' וכו' , הפסוק הזה והפסוקים שלאחריו הם נבואה על יהודה , שחלקו

מכלל יופי

הכלימה היא יותר מבגשת , לפיכך אמר : וגם , וכן (ישעיה מ"ה) באוגם ככלמו . ועוד כי כלמה לעולם מדרך גנאי , והבשת פעמים מדרך האכז , מצד הענוה . (כ) כי מדוי ענינו , בכל עת , וכן (שמואל י"ח) ויהי מדוי באתם , מדי עברויקח אתכם (ישעיה כ"ט) ענינס , בכל עת . מעי . על הלב אמר כן , שהוא בעל המחשבה , ולו תכון המויה . ואמר : המו מעי , בלשון רבים , לפי שהלב עקר המעיס , תלה המעיס בו , כי הוא עקר חיי הנוף , אף כי האברים הפנימיים סמוכים אליו . (כא) ציונים , שראו צין , כפלס חבק (משליו) , וענינו מכנה שמאין אותה לא על הדרכים , המרורים . לשון גובה , כמו (דניאל י"ח) ויתמרמרו אליו , הם הציונים הגבוהים . החחמקין . תסני , כמו (שיר השירים ה') חמק עבר . נקבה תסובב גבר . המשיל כנסת ישראל לנקבה המנקזה בעלה , כמו שאמר במקום אחר : ויקפו את ה' אלהיהם , ואת דוד מלכם (הושע י') . [ויש מפרשים , שהוא משל על ישראל , שנגלותם תשא כחם כנקבה , ובעולם אדונים קשים , ובזמן הגאולה יהיו כזכר הגבור , וימשלו באומות . ורש"י כתב בשם ר' יהודה הדרשן , נקבה תסובב לקיות גבר , כלומר אני בתתיך כבת הנוטלת עישור נכסים שגעה אומות משנעים סוף שתלי הכל כנן זכר שהוא יורש הכל . והנראה צעיקי , כי גבר האשם כ"ל , כמו ואיש ישראל התפקדו , ופירושו , עד מתי תתחמקין , כלומר תהיי משובבת בגליתך הכה האובנה , שנעבור היותך משובת תלכי בגלות על רוב עוונך , והעיר דנתי עם ישנה בדר , היתה כאלמנה , ומנלי בניה היא ושבתי , חללה לא יהיה לעולם , כי הנה

הרגום אשכנזי

ווידער אים לאנדע יהודה אונד אין ווינען שטערטען, ווען איך מיד איהרער ווידער
אננעהמע, דיא ווארטע אויס שפרעכען: דער עוויגע זעגנע דייך, א ווארט
בינג דער גערעכטיגקייט! א הייליגער בערג! [כז] יהודה זאלל
אין לאנדע אונד אין זאללען ווינען שטערטען וואהנען, דער אקקערסמאן זא וואהל,
אלס דיא, זא מיט דער העערדע הערומציהען. [כח] דעו איך ערקוויקע דען
פערשמאכטעטען, ערהייטערע יעדעס בעקימערטע געמיסה. — [כז] דארום
ערוואכע איך, זעהע מיך פֿרעהליך אום, אונד מיין שלאף איזט מיר זיסע געווען
זען. — [כז] עס ווירד איינע צייט קאממען, שפריכט דער עוויגע, אין וועלכער
איך דען זאממען אים הויזע ישראל'ס אונד יהודה'ס אויסשטרייען אונד איהן זאן מען
שען אונד פֿיהע געדייהען זאססען ווערדע. [כח] אונד זא פֿערדערזאם איך ביים
נידעררייסען, צערשטעהרען, אומשטאסען, פֿערניכטען אונד פֿערדערבען וואר,
זא פֿערדערזאם ווערדע איך ווידערום ביים אויפבויען אונד איינפלאנצען זיין,
שפריכט דער עוויגע: [כט] אלס דאן ווירד עס ניכט מעהר הייסען: דיא פֿעטער
דאכען אנרייפע פֿריכט געגעסען, אונד דער קינדער צעהנע זאללען שטופן גען
ווארדען זיין! [ל] זאנרען יעדער זאלל וועגען ווינער אייגענען וינדע שטער
בען, ווער אנרייפע פֿרוכט איסט, דעססען צעהנע זאללען שטופן ווערדען. —
[לא] עס ווערדען טאגע קאממען, שפריכט דער עוויגע, אין וועלכען איך מיט
דעם הויזע ישראל אונד יהודה דען בונד ערנייערן ווערדע; [לב] ניכט וויא יענער
בונד

ב א ו ר

שכח לקו היה בית המקדש, וקראו נוח הנדק, הר הקודש, ואמר יברכך ה', כלומר שלא
תחנה על (רד"ק). (כז) אברים גסעו בעדה, יחד הזכר, עונד האדמה, זכרונה
זאן הטושע ממקום למקום, ישנו בטח בערי יהודה. (כח) מלאהו, כל טוב, והוא מקרא
קצר, כן תרגם יונתן וכן פרש רד"ק. (כז) על זאח, הנביא אומר כן, על הנבואה
הטובה הזאת הנאה לו בחלוט, ערבה לי שנתו ואלקין בשמחה, ואראה, אחרי אשר
ראיתי מראה יסוע וטובה; והוי"ש וראה הוראתה כמו אחרי, כמו הן אתה קצפת
וכחט, ר"ל אחרי אשר נחטא (רד"ק). ואפטר לפרש ואראה, בטוב, ר"ל הקיבותי ולבי
שמח. (כז) וזרעתי וכו', אפרה וארבה אותם, ואגדך פרי בטנם ופרי בהמתם, וזה
זרע אדם וזרע בהמה. (כח) שקדתי, ענין זריזות והשתדלות בדבר, כלומר כאשר זרתי
בה צניעם לנתיבות ולנתיב וכו' כן אזרו לנבותם. (כט) בסר, הוא פרי שלא בכר כל זרבו,
המקרה את אן אוכליו. ומשל הוא לבנים הסובלים עין אבותם, כנמצא גם כן ביוזק חל"ץ
(צ) מושלים את המשל וכו' אבותי אכלו בסר זשני בניס תקיחה. ואמר הנביא פה, כי לא
יאמה עוד המשל הזה, כי לא ילקו עוד בעין אבותם. ואמר הרד"ק: "ואמת הוא כי ממדת
י הכורא יתברך פוקד עון אבות על בניס, וזה כשאוחזין מעשי אבותיהם, וזה אינו לא נחטא
עמה זרה וכוונא בו חטא גדול. והוא הנשיא את ישראל, כי לעמיד יהיה לבנם שלם עם ה'
ומלאה הארץ דעת ה', וימעטו החטאים, ואף החוטאים בזמן ההוא, לא יחטאו חטא גדול
שיפקד עליהם עין אבותם. (זה לאינו בקצרה). (לא) ברית חדשה, אשדש להם הברית
הפלאונה שיהא קיימת ביותר, ולא תיפר עוד כמו שהופרה הברית אשר כרתי עמם במצרים,
רק אתן תורת בקרנם, ועל לוח לבם אכתובה, כמו שפרש וזא בפסוקים שלאחריו.
(לב) ובעלתי, אף על פי שנעלתי אותם והייתי להם לאלהים, הפרו הם את בריתי
וזאם אביו פירש הרד"ק, כל לשון בעילה שהיא קפורה בני"ת היא לשון נאפי, ופירש בעלתי
כמו

בארץ יהודה ובעריו בשובי את שבויהם יברכה יהוה גוה צדק
 הר הקדש: (כו) וישבו בה יהודה וכל עריו יחדו אברים ונסעו
 בעדר: (כה) כי הרותי נפש עפה וכל נפש דאבה מלאתי: (כו)
 ערזאת הקיצתי ואראה ושנתי ערבה לי: (כו) הנה ימים באים
 נאם יהוה וזרעתי את בית ישראל ואת בית יהודה ירע אדם וזרע
 בהמה: (כח) והיה באשר שקדתי אליהם לנחוש ולנחוז ולהרס
 ולהאבד ולדרע כן אשקד עליהם לבנות ולנטוע נאם יהוה:
 (כט) בימים ההם לא יאמרו עוד אבות אכלו בסר ושני בנים
 תקהינה: (ל) כי אם איש בעינו ימות כל האדם האכל הפסר
 תקהינה שניו: (לא) הנה ימים באים נאם יהוה וכרתי את בית
 ישראל ואת בית יהודה ברית חדשה: (לב) לא כברית אשר

כרתי

ר ש י

כרתי יהוה וירש הכל: (בי) על זאת הקיצותי • כך אמר ירמיה כל מה שהייתו
 יסן וכרסם כנזולת פורענות הנזולה הזאת הקיצותי ונתרדמתי: ערבה •
 נעמה: (ב) זרע חדס וזרע נהמה • הטובים והסכלי שנהם אני אזרעם
 כולם להיות זרע שלי זרע חדס וזרע נהמה תירגס ונתן לקיימון כזני אינשא
 ואלגיהיכון כבעירא שאין עונתיהם נפקדין עליהם: (כט) בזמר • פרי שלא נגמר
 וכו

מ כ ל ל יו פ י

הנה ה' ברא חדשה בארץ, כי הנקנה משל לארץ והוא ישראל תסובב גבר, כלומר תמלא מאכזיה
 וסני בניס לנבולס, וכן אמר ישעיהו על זה הדרך: כי חלה גם ילדה לך ין את נביה, ופירוש
 הנמשל בפסוק הנז' אחריו, כה אמר ה' נבאית, עוד יאמרו את הדבר הזה בארץ יהודה ובעריו
 בשובי את שבותם יברכה ה' טוה צדק, הר הקדש, וישבו בה יהודה וכל עריו יחדו, וכו' ביאר
 שהנקנה היא ארץ יהודה, טוה צדק, הר הקדש, אשר תסובב גבר, הוא יהודה, שיסבו בה
 וסבנו לעד עליה. [כד) וכל עריו • פירוש וכל עריו, ובי"ת בה עומדת במקום שנים •
 אברים • החורשים עובדי השדות נקראו כן על שם השדות שנקראו כן כר נרחב, והא"ף נוספת,
 ופירוש, וישבו בה אכרים ועובדי השדות, ורועים עדריהם יסעו בהם מחקים למקום, ולא
 יפסדו' (כה) דאבה • ענינו עבנון ודאנה, והוא פועל עבר, רוצה לומר שדאבה ודאנה
 לרוב הכרות • מלאתי • פרוש, מלאתי אותה כל טוב שתשמח, הפך הדאבון • (כו)
 הקיצותי • ה"א נשוא וסגול • ואראה • הו"ו כו"ו הן אתה קצפת ונמטא (ישעיה ס"ד) •
 רוצה לומר וכבר חטאתי לפניך, לכיך קצפת • וכן הקיצתי ואראה, וכבר ראיתי בחלום
 הנבואה זאת הנחמה, ומתוכה הקיצתי ושמחתי, וכשישנתי אחר כך שנתי ערבה לי, מתוך
 השמחה, הפך ושנתי נהייתה עליו (דניאל ב') • ערבה • ענין הנאה • (כו) זרע אדם
 וזרע בהמה • רוצה לומר שיהיו רבים האדם והבהמה, על דרך (דברים כ"ח) צדק פרי בטן

יִרְמִיָּה ל"א

כִּרְהִי אֶת־אֲבוֹתָם בַּיּוֹם הַזֶּה וְיִזְכְּרוּ כִּי־לֹא בָרַחְתִּי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
 אֲשֶׁר־הִמְתָּה הִפְרוּ אֶת־בְּרִיתִי וְאֲנִכִּי בָעַלְתִּי בָם נְאֻם־יְהוָה : (לג) כִּי
 זֹאת הַבְּרִית אֲשֶׁר אָכַרְתָּ אֶת־בְּרִית יִשְׂרָאֵל אַחֲרַי הַיָּמִים הָהֵם נְאֻם־
 יְהוָה גָּתִיתִי אֶת־הַזֶּה בְּקִרְבִּי וְעַל־לִבִּי אָכַתְכֶנָּה הַחַיִּיבֶנָּה וְהִיתִי
 לָהֶם לְאֱלֹהִים וְהִמְתָּה יְהוָה לִי לְעַם : (לד) וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד אִישׁ אֶת־
 רַעְיוֹ וְאִישׁ אֶת־אֲחָיו לְאֹמֵר דַּעוּ אֶת־יְהוָה כִּי כֹלָם רָגַשׁ אַחֵר שׁוֹרֵק
 יִדְעוּ אוֹתִי לְמַקְטָנִם וְעַד־גְּדוּלָם נְאֻם־יְהוָה כִּי אֶכְלַח לְעוֹנֵם
 וְלַחַטָּאִים לֹא אֶפְרָעֵם : (לה) אָמַר יְהוָה נָתַן שְׁמִשׁ לְאוֹר
 יוֹמָם חֶקֶת יָרַח וְכוֹכָבִים לְאוֹר לַיְלָה רַגַע הַיּוֹם וַיְהִימוּ גְלוּיֵי יְהוָה
 צָבָאוֹת שְׁמוֹ : (לו) אִם־יִמְשׁוּ הַחֲקִים הָאֵלֶּה מִלְּפָנַי נְאֻם־יְהוָה גַּם
 זֶרַע יִשְׂרָאֵל יִשְׁבְּחוּ מִהַיּוֹת גּוֹי לְפָנַי כָּל־הַיָּמִים : (לז) אָמַר
 יְהוָה אִם־יִמְדוּ שְׁמַיִם מִלְּמַעַל וַיַּחְקְרוּ מוֹסְדֵי־אָרֶץ לְמַטָּה גַם־אֲנִי
 אֶמְאֵס בְּכָל־זֶרַע יִשְׂרָאֵל עַל־כָּל־אֲשֶׁר עָשׂוּ נְאֻם־יְהוָה : (לה) הִנֵּה
 יָמִים * כִּי אֵיךְ נְאֻם־יְהוָה וְנִכְנַתְהָ הָעִיר לִיהוָה מִמְּגִדֵּל חֲנָנִאל עַד־
 שַׁעַר הַפִּנֵּה : (לט) וַיֵּצֵא עוֹד קוֹה קִי קִרֵּי הַמִּטָּה נִגְדוּ עַל גְּבַעַת גְּרִי
 וְנִסְכַּב

ר ש י

והוא מקהה את השינים : ושני צנים תקהינה , הצנים ילקו צעון חבות :
 (לה) לאור , חיקלארזי'ר בלע"ז (א עקלארזי'ר , A eclairfir. לו עת
 לייכטן) , וכת"י לאנסרא : רוגע הים * שוכר הים מנידו ומרתיתו ונעשה
 קמטיס קמטיס כמו עורי רגע (חיוב ז') : (לו) ימוש * כמו לא ימיס :
 (לז) חס ימדו שמים * כמה גובהם : גם חני חמחם בישראל כלומר כסה

שהם

מכלל יופי

ופרי בהמתך גוי * (כח) שקרתי * ענינו המסירות והסתמדה על הדבר * לנחוש * ענין
 העקרה , וכן לא יכתש * ולנחוש * ענינו הסבירה וההריסה * (ל) תקהינה שני * ענינו
 מולשת הכריתה בצנים * (לב) החזיקי * מקור בסגול ה"א עם אות גרוכית תחת פתח
 וכן (משלי י"ט) שכל אדם האריך חמו * [הנה מה שאמר הנביא , שיכרות ה' את בני ישראל
 ואת בני יהודה ברית חדשה , לא כבדית אשר כרת את אבותם כשהוציאתם ממצרים , אין הכונה
 איתן להם תורה חדשה חלילה וחס , כי תורתו אשר נתן לנו ביד משה לא תשתנה בצום וזמן
 והיא מורשה לנו כל הימים , כמו שזכר בתורה באק מות רבים , ומלאכי קיתם הנביאים חמך
 בצוף כבולתו : זכרו תורת משה עברי , אשר נותית אותו במורכב על כל ישראל חקים ומשפטים ,
 וכל

תרגום אשכנזי

קל

בונד, דען איך מיט איהרען פֿעטערן מאַכטע, אַלס איך איהרע האַנד ערגריף, זיא
אויס מצרים צו פֿיהרען, איין בונד, דען זיא געבראַכען, אונד זיך דאָרדך מיינען
אונזויללען צוגעצאָגען האַבען, שפּריכט דער עוויגע; [לג] זאָנדערן דיס זאָלל
דער בונד זיין, דען איך מיט ישראל קינפֿטיג מאַכען ווערדע: איך פרעגע מיינע גע-
זעטצע אין איהר אינגערסטעס איין, שרייבע זיא אויף איהרעס הערצענס טאַפֿעלן,
אונד זאָ ווערדע איך איהר גאָטט אונד זיא מיין פֿאָלק זיין. [לד] קיין פֿריינד זאָלל
דעם אַנדערען, קיין ברודער דעם אַנדערען צו עראינערן נעטהיג האַכען: ערקעננע
דען עוויגען! דען זיא אַללע, פֿאָם קליינסטען ביס צום גרעסטען, ווערדען מיך ער-
קעננען, שפּריכט דער עוויגע; דען איך ווערדע איהרע זינדע פֿערגעבען, איהרע
פֿערגעהונגען ניכט מעהר ערוועהנען. — [לה] זאָ שפּריכט דער עוויגע, דער דיא
אַננע צום טאַנעסליכט איינזעטע, אונד דיא געזעטצע דעם מאַנדעס אונד דער
שטערנע צוד בעלייכטונג דער נאַכט געגעבען; דער דאָ מעער ערשיטטערט, דאָס
זיינע וועללען בריווען; ער, דעססען נאַמען עוויגער צבאות איז: [לו] ווען
דיזע געזעצע (דער נאַטור) פֿאָר מיר ווייכען ווערדען, שפּריכט דער עוויגע, דאָן
זאָללען אויך דיא נאַכקאַממען ישראל'ס אויפֿהערען, איין עוויגעס פֿאָלק פֿאָר מיר
צו זיין. [לז] דער עוויגע פֿוהר פֿאָרט: זאָ וועניג מאָן אָכען דען היממעל אויס-
מעסען, אונד אונטען דען גרונדשטאָף דער ערדע ערגרינדען קאָן, זאָ וועניג ווער-
דען איך דיא נאַכקאַממען ישראל'ס פֿערווערפֿען, בייא אַללעס דעם, וואָס זיא גע-
טהאָן האַבען, שפּריכט דער עוויגע. — [לח] אין קינפֿטיגען צייטען, שפּריכט
גאָטט, זאָלל דיא שטאַרט, דעם עוויגען צו עהרען, פֿאָם טהורם חננאָל'ס ביס צום
זיינקעלטהאַרע אַנגעבויעט אונד פֿערגרעסערט ווערדען. [לט] דאָן זאָלל דיא מעס-
שנור ווייטער פֿאָרט געצאָגען ווערדען, זיך איבער דען היגעל גרב ביס נאָך געח
ווענדען

ב א ו ר

צוונדל'טי, וענינו קצתי כס. (לד) כי אסלח לעונם, שענרו בעודם בגלות, ויטהרו,
ואתן להם לב חדש לדעת אותי. (לה) כה יכו', מלת נחן כמשך לשני המאמרים ינותן שמש
לאור יומם, וינחן חקות ירח ויכוכבים לאור לילה. והיא הכתובה גדולה וטובה לישראל, אמר:
כמו הכרואים הגדולים האלה קיימים וכאמרים, ולא ימוש חקם לעולם, כן לא ישבות זרע ישראל
מהיות גוי לפני כל הימים. רוגע, כמו בוקע, זכן עורי רגע, אך זה פעל עומד, ופה פעל
יולא, וכירוש שבקע היס לבני ישראל. ואף על פי שהמו גליו, הוא השקיטם (רד"ק). ורש"י
פירש סיבר היס, מכידו ומרתחו ונעשו קמטים קמטים, כמו ערי רגע (פֿאַלטען בל"א)
ונראה פירושו. (לז) אם ימדו, הוסיף להנטיח קיום ישראל לעם עולם, ואמר כאשר לא
זמדו השמי', ולא יקרו מוסדי ארץ, כן לא אמאם בכל זרע ישראל, ואע"פ שנפלו מהם מקצת,
בכל זאת ישאר העם לעלם, ולא יוכלע באימות. (לח) הנה ימים באים וכו', הכביא
יבשר שבנאולה העמידה ירחנו גבולי עיר ירושלים, ויבא מוספות מקום לעיר, ממגדל חננאל,
הוא מגדל הנקוב בשם ידוע אצלם, וינתן תרגום מגדל פקים, ולא ידעתי שינוי השם הזה.
עד שער הפנה, תרגום יונתן ועד תרע זוייתא, ואפסר שנקרא כן, לפי שהיה הרחוב אשר
צו זה השער כזוית בולט חן לער, ולעתיד יבנה החלל, עד יסוף השער הזה בשטח שזה עס
מגדל חננאל. (לט) קוה המדה, (קיינטיספיה ה"א) ומנגד שער הזה יומאך קו המדה על
גבעת גרב, וכשב הקו עד געה (והם שמות למקומות ידוע אצלם): ובכל השטח הזה יבנו
בתי.

תרגום אשכנזי

ווענדען, [ט] איבער דאן גאנצע לייכענטהאל, דען אשענפלאץ, אונד דיע
איכריגען ראטטיגען געפילדע בים צום באך קדרון, אונד געסטליך בים אן דען ווייני
קעל דעם פפערדעטהארעם. אללעס דיוועס זאלל דעם עוויגען געהייליגט, אונד
ניא ווידער נידערגעריסען אונד צערשטעהרט וועררען.

לב [א] פאלגענדעס ערגינג פאם עוויגען אן ירמיהו, אים צעהענטער רענירונגס
יאחר צדקיהו'ס, קעניגס פאן יהודה, אעלכעס דאן אכטצעהענטע יאהר
נבוכדנצר'ס וואר. — [ב] דאן דעער דוים קעניגס פאן בבל בעלאגערטע דאן
מאהלם ירושלים, אונד דער פראפעט ירמיהו בעפאנד זיך אינגעשפעררט אים
קערקעהאפע, אים פאללאסט דעם קעניגס פאן יהודה; [ג] וואהין איהו צדקיהו
קעניג פאן יהודה, ברינגען לים, וויל ער געוויזונגעט האטטע: „זא שפריכט דער
עוויגע: איך געבע דיזע שטאדט און דיא געוואלט דעם קעניגס פאן בבל, וועלכע
זא ערפאכערן ווירד. [ד] צדקיהו, קעניג פאן יהודה, ווירד דער מאכט דער
כשרים

ב א ו ר

צמים לעיר. (מ) וכל העמק, כל המקומות הנזכרים נפסוק זה יהיו תיספית לעיר
ויהיו קדש לה. העמק הפגרים, פיראראפריס, עיוק אנפלו סם פגרי מחכה סכרוב
ואפטר לפרש שהא העמק סהשליכו סם פגרי הנמות, כמו עער האשפתית והחרס, אורק
לסם האשפה ופגרי כלי סכס. והרשן, נסמך להעמק, עמק הדשן, מקום ססך הדשן שדשן
מעל המזבח. ואל תתמה על ה"ח הידועה הנחה בעלת העמק שהיא נסמך, כי בן מאב
הממלכות הארץ, ועוד רבים נזה הספר. וכל אשר השדמות, וכל אשר השדות אשר נסכניה
הזאת עד נחל קדרון ועד פנת עער הסוסים, כלם יהיו תוספות העיר וקדש לה. שרמות
כתיב ברי"ש וקרי בדל"ת

לב (א) הדבר. כלל הקאפיטל הוא, האל ינוח לירמי' איקנה השדה בחתומה ועדים
מן חמאל בן דודו, אף על פי שהאויבים נרים בעת ההיא את העיר,
וקרובים ללכדה, ואין יתרון לקונה מהשדה, בכל זאת יקנה ויתן פטר המכירה למשמרת,
לרמו נזה הנאולה ושנות גלות בבל, שלעתיד יבנו בטח על אדמתם, ויקנו שדות ויעשו כרמים
כמשפטם וכמנהגם. אשר היה אל ירמי', הנפואה הזאת מתחלת למטה פסוק ז', והיא
חמאל וכו', וכל הפסיקים שלפניהם ספורי הזמן, אשר היתה בו הנפואה, ויספר ישיבת
ירמי' בחצר המטרה וסנת ישיבתו. (ב) בחצר המטרה, נחנך שהיו נשמרים סם האסורים
מטרה

מכלל יופי

וכל אותה הפרשה היא לעתיד, כמו שחתם: הנה אבני זולח לכס את אליה הכבוא, אנן
אמיתת הענין הוא, שנימות האמית יכרות ה' את בני ישראל נרית חדשה, שתהיה קיימת, לא
תופר כמו שהופרה הברית שכרת את אבותם נהר סיני, לפי שאותן ה' את תורתו, היא תורת
משה, נקרבם, ויכתובה על לבם, שלא תשכח מהם לעולם. בעלתו בם. פידוש בעלתו
משה, רובה לומר אף על פי שאני בעלתי נס והייתי להם לחלום, המה הפרו את בריתי, וכן
תרגם יונתן: אתרעיתי. והריק"ס פירש, כי כל לשון בעולה שהוא דנק עס ב' ת הוא לשון
גנאי, ורובה לומר קנתי, ופידוש בעלתי, כמו בחלתי, שענינו קנתי, כמו (זכריה י"א)
וגם נפסם בחלה בני (לג) אכתבנה: הוא ופתח לנן נפתלי, ולכן אשר אכתבנה
בקיון חטף. (לד) כי כלם. צו"ע סם הדגש. (לה) נתן שמש. (לו)
טעם נתן על שמש ועל חקות ירח וכוכבים, כאנו אומר, חקות ירח וכוכבים לאור לילה. רגע
הים. כמו בוקע, וכן עמי רגע (איוג)

ירמיה לא לב קרא

ונסב געטה: (ט) וכל העמק הפגרים ו והדשן וכל השרמות
השדמות קרי עד נחל קדרון עד פנת שער הסוסים מורחה קדש
ליהוה לא ינחש ולא יקרא עוד לעולם :

לב (א) הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה בשנת כשנה קרי
העשירית לצדקיהו מלך יהודה היא השנה ששנה עשרה
שנה לנבוכדראצר : (ב) ואז חיל מלך בבל צרים על ירושלים
ירמיהו הנביא היה כלוא בחצר המטרה אשר בית מלך יהודה :
(ג) אשר כלאו צדקיהו מן יהודה לאמר מדוע אהה נבא לאמר
בה אמר יהוה הנני נתן את העיר הזאת ביד מלך בבל ולכדה :
(ד) וצדקיהו מלך יהודה לא ימלט מיד הפשדים כיהנתן ינתן

ביד

ר ש י

הם לא ימדו ולא יוקרו כן ישראל לא ימאסו בכל אשר הטאו : (מ) העמק
הפגרים . עמק שנפלו שם פגרי וחסה סנהרב : והדשן . וקום שפך הדשן
היו חוף לירושלם וסיפו על העיר ויכניסו כל זה לתוך חומותיה ונבואה זו עתיד
לנא בגולה הרונה שהרי לא היתה בצית שני : השמות . קנפניו"א בלע"ז
(עיין לעיל י"ג י')

לב (ב) חצר המטרה . לשון בית המשמר : (ה) עד פקדי
אותו

מכלל יופי

(חוב כ') אבל הוא פועל עומד, וזה פועל יוצא, ופירושו שבקע הים לבני ישראל, ואף על
פי שהם גליו הוא השקיעם, ונכזו מי הים כחומה מיינס ומש-א-ס, ועברו ישראל. וזו היינו
כיווירד מעשות השטח (ויקרא ט') , והדומים לו , שפירוש, אחר שירד, כן פירש זה,
אחר שהיו . (לח) הגה ימים באים . באים קרי ולא כתיב . הגנאל . שם ידוע אלס .
עד שער הפנה . ענינוזית, וכן אמר בנבואת זכריה (י"ד) : עד שער הפנים . (לט)
קומרה . כתוב קוה בה"א, כי נמצא זה השם בלשון נקבה, כמו (יהושע ב') תקית חוט
הנני, וקרי קו על הכובי . גרב וגעה . שמות למקומות ידועים אלס בירושלם או סמוך לה .
ונסב . נפעל עבר מן הכפולים לגזרת פעל, ומשפטו נסבב . (מ) וכל העמק הפגרים והדשן .
פירוש מקום שפך הדשן , שהיה חוף לירושלים אומר שיהיה אותו המקום נוסף בעיר לעתיד ,
יסרוש וכל העמק הפגרים תרגם יונתן : וכל מישרא , אתר דכפלי תמן פגרי משרית אתירא ,
רנה לומר כי כל אותו העמק יהיה תוספות העיר , וכל השדות עד נחל קדרון . והנה לא
תרגם הדשן , או תרגם אותו משרית אתירא , לפי שהיו דשנים ושמים , כמו שאמר עליו :
ועמק בשרו ירזה (ישעיה ט"ז) . וכל השדמות . כתוב ברי"ש וקרי בדל"ת , כמו (תלכים
ג') בשמות קדרון , שתרגמו במשרי דקדרון, ואף על פי שיש בזה תרגום אחר : ונפירוט
ולפי פשוטו השדות , רוצה לומר רוב השדות הסמוכות לעיר .

לב (ב) המטרה